

XXIV. KGYTK

2024/2025

**Történelmi emlékhelyek – visszatekintés
Szarvas város múltjába**

Készítette: Pozderka Zsófia, 6. osztály

**Benka Gyula Evangélikus Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola,
Óvoda és Alapfokú Művészeti Iskola**

Szarvas, Kossuth utca 7.

Felkészítő: dr. Valastyán Balázs

Tartalom

<i>Bemutakozás</i>	3
<i>I. Hipotézis</i>	4
<i>II. Szarvas újratelepítésének rövid története</i>	5
<i>III. Benka Gyula tevékenysége és emlékei Szarvason</i>	7
<i>IV. Szarvas a 20. században</i>	10
<i>V. Történelmi emlékút</i>	12
<i>VI. Kutatásom eredményei</i>	14
<i>VII. Kutatásom összegzése</i>	19
<i>Összegzés</i>	20
<i>Melléklet</i>	21
<i>Forrás- és irodalomjegyzék</i>	32

Bemutakozás

Pozderka Zsófia Blanka, a Benka Gyula Evangélikus Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészeti Iskola 6.a osztályos tanulója vagyok. Kedvenc időtöltéseim közé tartozik a horgolás, a néptánc és a lovaglás. Szeretek olvasni történelmi könyveket, különösen az „Abszolút Töri” sorozatot. Kedvenc tantárgyam a történelem, érdekelnek a múltban történt események, történelmi személyek élete. Történelmi olvasmányok, regények olvasásakor sok mindent megtudok a történelem korszakairól, fontos pillanatairól. Ezekről a témákról a családommal, de leginkább testvéremmel szoktam beszélgetni, aki 4 éven keresztül kutató diák volt. Lakóhelyem a 302 éves Szarvas városa, ahol a történelmi Magyarország középpontja is megtalálható. Nagyon büszke vagyok arra, hogy városunkban sok emlékhely őrzi történelmünk kincseit.

I. Hipotézis

Kutatásom elsősorban városom emlékhelyeit érintette. Ezek az emlékhelyek Szarvas újratervezésének időszakától egészen napjainkig ölelik fel a város történelmét, melyek lehetnek akár egy esemény, akár egy személy mementói, emlékei. Barangolásom során szobrokat, domborműveket, emlékoszlopokat, illetve installációkat tekintettem meg, melyek az egyes történelmi eseményeknek a fontosságát, Szarvas életében betöltött szerepét mutatják meg számunkra.

Kutatásom másik részét alkotta, hogy iskolámban, illetve városomban mennyire ismerik a helyi lakosok ezeket az emlékhelyeket, emlékműveket.

Hipotéziseim:

- *A helyi fiatalok véleményem szerint nem ismerik a helyi emlékhelyeket.*
- *A helyi fiatalok a helyi történelemhez kapcsolódó eseményeket, személyeket nem ismerik.*
- *A helyi fiatalok nem látogatják ezeket az emlékhelyeket, csak iskolai rendezvényeken belül.*

II. Szarvas újratelepítésének rövid története

A régészeti leletek és a történelmi dokumentumok tanulsága szerint Szarvas és környéke egészen a török időkig lakott terület volt, mely 1686 után elnéptelenedett. A város újkori történetét 1722-től datálják. Báro Harruckern János György¹ a felvidékről a lakatlan területre szlovák (tót) családokat telepített. Az új

lakosság mezőgazdaságból tartotta fenn magát, hamar hozzászoktak a kiváló alföldi termőtalajhoz. Ehhez a Tessedik Sámuelettől² tanultak is hozzájárultak: az evangélikus lelkész nem csak a hitéletet határozta meg a településen, hanem a mezőgazdasági ismeretek terjesztéséért is sokat tett. Ennek legjobb példája, hogy itt alapította meg Európa egyik első mezőgazdasági iskoláját.³ Emellett

iskolaépületet építtetett, mely manapság múzeumként funkcionál. Talán a leghíresebb, Tessedikhez köthető épület

az evangélikus Ótemplom.⁴ A templom építése 1788-ban vette kezdetét, s bár előtte is voltak már a településnek templomai, azok nem tartós anyagokból készültek. 1788 Advent második vasárnapján szentelték fel a templomot, mely a mai napig is Szarvas egyik kiemelkedő fontosságú épülete.⁵ Mind az újratelepítésnek, mind Tessediknek a városban több emlékhelye is van. Az újratelepítési emlékművet minden évben Szarvas város napján megkoszorúzzák, illetve a tót hagyományokat is ápolják a helyi lakosok. Tessedik Sámuel kültéri szobrát is koszorúzzák minden évben, de az ótemplomban szintén állítottak szobrot a település egyik legfontosabb személyének, ahol minden évben halálának évfordulójáról is megemlékeznek a szarvasiak.⁶

1. kép Báro Harruckern János György mellszobra Szarvason
(forrás: http://users.atw.hu/karamaestro/Harruckern_Janos_elete.html)

¹Báro Harruckern János György (1664-1742): a császári hadak élelmezési biztosa volt a török ellenes harcok idején, majd III. Károly idején kapta meg bárói címét. 1729 Békés vármegye főispánja, ő telepítette be a szlovákokat a térségbe.

²Tessedik Sámuel (1742-1820): evangélikus lelkész, pedagógus, Szarvas és az Alföld mezőgazdaságának fejlesztője.

³ <https://www.szarvas.hu/index.php/varosunk/varostortenet> letöltés ideje: 2024.08.26

⁴ Uo.

⁵ <https://www.otemplom.hu/bemutakozas.php> letöltés ideje: 2024.08. 26

⁶ <https://www.newjsag.hu/2021/12/28/201-eve-halt-meg-tessedik-samuel-jovore-szarvas-300/>

Érdekesség még Tessedikkel kapcsolatban, hogy két, nevéhez kapcsolódó „látványosság” is található a városban: az egyik a – sajnos – viharvert állapotban lévő Tessedik-tanya, a másik pedig az ún. Tessedik-akác.⁷

2. kép Tessedik Sámuel szobra Szarvason

⁷ A mellékletben látható ezekről fénykép.

III. Benka Gyula tevékenysége és emlékei Szarvason

Benka Gyula 1838-ban született Békés vármegyei Békéscsabán, s nagyszüleinél nevelkedett testvérével, Pállal. Ahogyan életrajzában olvasható „*hamar hozzászoktak a lemondáshoz, az igénytelenséghez, a szerénységhez.*”⁸

Az elemi iskolát szép eredményekkel fejezte be, majd Vajda Péter⁹ meghívta népiskolás korában Szarvasra, hogy az elsősök körében kedvet gerjessen a magyar nyelv használatára. mely Tudniillik, hogy Szarvason ekkor a tót származású gyermekek nemigen beszélték a magyar nyelvet, mely 1844. november 13-án vált államnyelvvé. Benka tanulmányait később Sopronban és Pozsonyban végezte, Berlinben és Göttingenben is tanult egy-egy félévet, itt a filozófia és nyelvészet került előtérbe számára. 1862-ben tért vissza Szarvasra, hogy a helyi Evangélikus gimnázium tanára legyen.¹⁰

Amikor visszatért Szarvasra rengeteg feladat viszont, minimális fizetés várta. Ebben az időszakban kezdte fontolgatni, hogy a tanítóképzés felé fordítja a figyelmét. Ez a rendkívüli munka hatalmas terhet jelentett a számára, de ennek ellenére ez volt a szenvedélye. Diákjai is nagyon szerették, mondhatni egyfajta műhely alakult ki a kezei alatt. Ezzel egy olyan plusz motivációt szerzett, mellyel a mindennapi új kihívásokat le tudta győzni. Benka lélektant, etikát, logikát, magyart, a tanítóképzőben pedig sok egyéb tárgy mellett zenét és az éneket tanított. 1884-ben lett gimnáziumi igazgató, mely megbízatása 1908-ig tartott.¹¹

Benka Gyula munkásságát elismerik Szarvason, megemlékeznek róla. A helyi tanítóképző udvarán található a Benka-szobor melyet a hálás utókor helyezett el a kiváló pedagógus emlékére, ezzel emlékezve arra a személyre, aki elindította városunkban a tanítóképzést.

A másik fontosabb hely, ahol emlékeznek rá, az a Benka Gyula nevét viselő általános iskola. Az intézmény 1862-ben lett alapítva, lánynevelő egyesületként. 1948-tól 1. Számú Általános Iskola néven működött tovább az intézmény, azonban az emberek emlékezetében maradt, hogy ez egy polgári iskola volt.

1996-ban az iskola Benka Gyula nevét vette fel. Nemcsak nevét, hanem szellemi örökségét is vitte tovább az intézmény mely 2000 óta evangélikus vallású intézményként üzemel.

⁸Benka Gyula emlékkönyv: A szarvasi Evangélikus Főgimnázium volt tanára és igazgatója. 1838- 1923. Budapest Általános nyomda, 1928.

⁹ Vajda Péter (1808 – 1846): költő, pedagógus, természettudós, Benka Gyula mentora.

¹⁰ Uo. 11.

¹¹ Uo. 16-17.

3. kép Benka Gyula domborműve a róla elnevezett iskolában

**„A tanítás kifejezheti
ugyan az értelmet,
de a nagy értelem
szívnemesség nélkül
veszedelmes fegyver.”**

Benka Gyula

IV. Szarvas a 20. században

*„Ha van valahol a trianoni katasztrófánk elleni tiltakozásra alkalmas hely, úgy azok közé tartozik elsősorban Szarvas, vagyis az a hely, ahol Nagy-Magyarország földrajzi közepe volt, és amely megcsonkításunk folytán csaknem határváros lett.”*¹² – fogalmazott dr. Schauer Gábor¹³, amikor elfogadták a trianoni emlékmű építésének határozatát. Az alábbiakban röviden Magyarország és benne Szarvas első világháborús történetét, illetve az ezekhez kapcsolódó, manapság is látható, felkereshető emlékműveket kívánom bemutatni.

Mint ismeretes, 1914. június 28-án Gavrilo Princip Sarajevó sikeres merényletet hajtott végre Ferenc Ferdinánd és felesége, Hohenberg Zsófia ellen, egy hónappal később pedig kirobbant az első világháború, melyben Magyarország az Osztrák-Magyar Monarchia részeként volt érdekelt. A háború részletes bemutatásától eltekintenek, ez egy másik dolgozat témája lehet.

A háború lezárására 1919 januárjától került sor, a Párizs környéki békekonferenciával. Magyarország békéjére azonban csak 1920. június 4-én kerülhetett sor, kül- és belpolitikai válságok miatt.¹⁴ A béke a történelmi Magyarország területének kétharmad részét elcsatolta lakosságának jelentős részét más ország fennhatósága alá helyezte. Gazdaságilag az ország nehéz helyzetbe került melyből közel egy évtizeddel később tudott csak kilábalni.

Szarvas a történelmi Magyarország geometriai középpontjaként ismert település. Ezt az 1880-as években a szarvasi főgimnázium történelem és földrajz tanára, Mihálfi József határozta meg. A hely meghatározása komoly kihívást jelentett a korszak technikai keretei között, s kezdetben annyit sejtett Mihálfi, hogy a középpont valahol az Alföldön lehet. Sikeres számítások és kutatások után megállapította, hogy a középpont az ún. Kreszán-malom területén lehetett: ezt a helyet egy malomkövel jelölték meg, mely a magyarság és az ország összetartozását szimbolizálta. Jellemző módon a malomkő még az első világháború idején is a helyén volt azonban a román megszállás alatt (1919. április 28.-1920. március 2.) a megszállók ismeretlen helyre szállították.

¹²Uo.

¹³Schauer Gábor (1882 - ???): főszolgabíró, a szarvasi Történelmi Magyarország közepének a helyét jelző emlékmű egyik kezdeményezője.

¹⁴Ilyen válság volt például a Tanácsköztársaság létrejötte, vagy pedig az északi területek csehszlovák megszállása.

1929-ben merült fel a település képviselőtestületében a gondolat, hogy a történelmi ország mértani közepét valamilyen módon meg kellene újból jelölni. A képviselők teljes egyetértéssel határoztak egy új emlékhely kialakításáról: a kijelölt helyen egy dombot emeltek melyet egy szélmalom jelképezi a négy égtáj felé mutató lapátjaival a magyarság összetartozását.¹⁵

5. kép A történelmi Magyarország mértani közepének emlékhelye (forrás: <https://zenitnyaralo.hu/tortenelmi-magyarorszag-kozepe/#prettyPhoto/0/> letöltés ideje: 2024. 10. 15.)

¹⁵ <https://csodalatosmagyarorszag.hu/latnivalok/muemlekek-szobrok/a-tortenelmi-magyarorszag-foldrajzi-kozeppontja-szarvas/> letöltés ideje: 2024.09.07

V. Történelmi emlékút

Számát sem tudom annak, hogy hányszor sétáltam végig a Holt-körös körtöltését családommal vagy barátaimmal. Szinte minden évben egy-egy megemlékezés alkalmával méceszt, koszorút helyeztünk el a gáton található emlékhelyek egyikénél óvódás koromban. A nyár folyamán megragadtam az alkalmat, hogy készülve dolgozatom megírására megismerjem a lehetőségeket, hogy átgondoljam történelmünk örömteli és tragikus pillanatait megörökítő szoboregyüttest. Az 1,1 km-es út egy székelkapunál kezdődik és az emlékúton haladva elérünk a Történelmi Magyarország közepéig. A magyar államalapítás ezredik évében, 2000-ben, nyílt meg a Történelmi Emlékút a látogatók előtt. Tizenhét stáció mutatja be nemzetünk történetének korszakait. A tizenhét műalkotást Lestyan-Goda János szobrászművész alkotta, erdélyi és szarvasi szobrászok, fafaragók segítségével. Az alkotások különlegessége, hogy királyok, írók, költők, püspökök gondolatai vannak réztáblára írva, melyek megmutatják egy-egy kor különlegességét, eseményeit.¹⁶

Az alábbi események kaptak emlékhelyet a Történelmi emlékúton:

- 1, A magyarság őstörténete (895/896 előtt)**
- 2, A vérszerződés (895/896)**
- 3, A Magyar királyság keresztény Európa része lett (997-1038)**
- 4, Árpád-házi uralkodók (1000-1301)**
- 5, Anjouk időszaka (1308-1382)**
- 6, Európa kereszténységi védelmezői a törökök ellen (1396-1697)**
- 7, Három részre szakadt országunk (1541-1701)**
- 8, II. Rákóczi Ferenc szabadságharca (1703-1711)**
- 9, Szlovákok telepítése városunkba, Tessedik Sámuel lelkész munkássága (1722)**
- 10, XIX. század reformkor, 1848. március 15 (1825-1848)**
- 11, 1849- es szabadságharc (1848/49)**
- 12, Megtorlás után kiegyezés, Magyarország fejlődésnek indult (1867-1914)**
- 13, I. világháború lezárásaként számunkra tragikus trianoni diktátumot megkötötték (1914-1920)**
- 14, Horthy-korszak, nemzetünk szellemi felemelkedése, gazdasági megerősödése (1920-1940)**
- 15, II. világháború (1940-1947)**

¹⁶ Dolgozatom mellékletében a történelmi emlékút egy-egy szobráról készült képet is bemutatok.

16, 1956. október 23. (1956)

17,1989-ben kikiáltották a III. Magyar Köztársaságot (1989)¹⁷

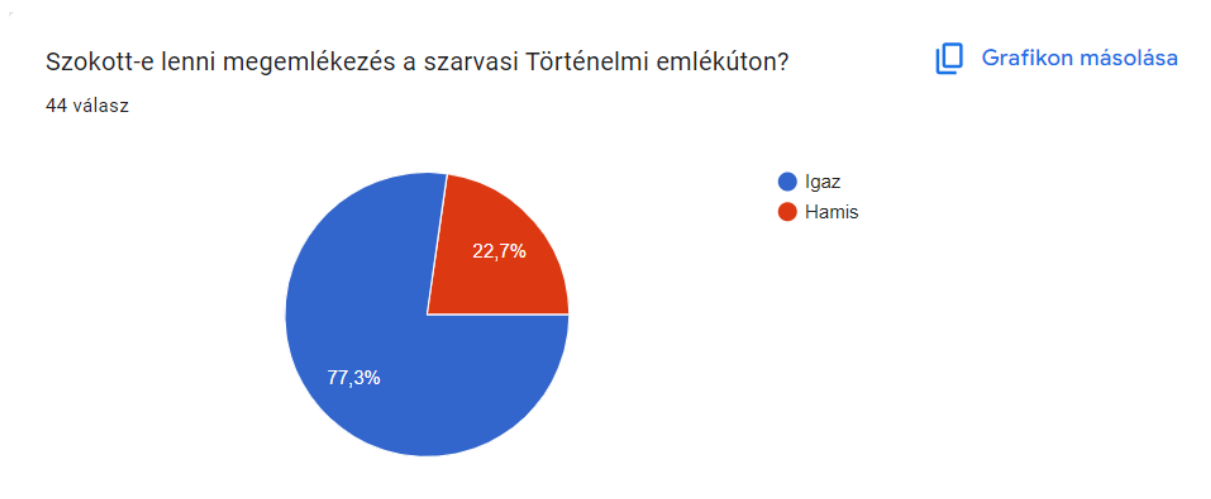
Ahogy az látható a magyarság története szinte teljes egészében lefedésre került az emlékművek segítségével, ezzel is lehetőséget biztosítva a méltó megemlékezésre történelmünk nagyjai előtt.

¹⁷ <https://www.szarvasnet.hu/varos/emlekut/emlek.html> letöltés ideje: 2024. 08. 24.

VI. Kutatásom eredményei

Kérdőívemben arra voltam kíváncsi, hogy iskolatársaim mennyire ismerik Szarvas történetét, a városhoz kapcsolódó emlékhelyeket, megemlékezéseket. 14 kérdést állítottam össze, melyeket google-úrlap formájában juttattam el diáktársaimhoz. Az alábbiakban a kérdőívből emelek ki néhány kérdést, illetve az azokra adott válaszokat elemzem röviden,

1,

Ahogy az látható, a 44 válaszadóból a többség (77,3%) gondolja úgy, hogy a történelmi emlékúton szokott lenni valamilyen megemlékezés.

2, Sorolj fel olyan történelmi eseményeket melyeknek van emlékoszlopa a történelmi emlékúton!

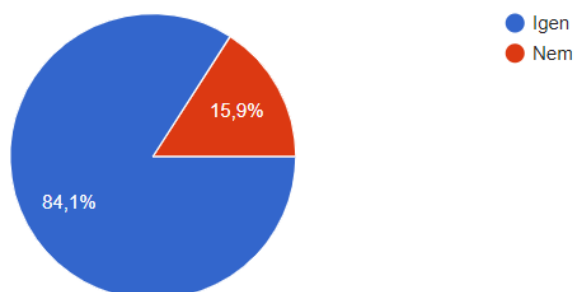
A válaszadók változatos megoldásokat adtak erre a kérdésre. A Honfoglalástól kezdve a Török korszakon át az 1956-os forradalom is feltűnt a válaszok palettáján. A kitöltők legtöbbször az 1848/1849-es eseményeket a Trianoni békét valamint a második világháborút jelölték meg, mint oszloppal rendelkező eseményeket – helytállóan. Ezeken kívül az 1956-os forradalom a Török korszak, a tatárjárás és az Árpád-ház került még említésre. Elmondható, hogy diákok zömmel ismerik az emlékúton található oszlopegyüttest.

3,

Szoktál-e részt venni valamilyen megemlékezésen?

 [Grafikon másolása](#)

44 válasz

A 44 válaszból 84,1% igen választ kaptunk míg a kitöltők 15,9%-a azt jelölte, hogy nem szokott részt venni megemlékezésen. Ebben az esetben azonban feltételezhetjük, hogy a nemleges válaszokat jelölő diákok figyelmetlenek voltak ugyanis iskolai megemlékezéseken mindenki részt szokott venni – legalább évente egyszer.

4, Történelmi Magyarország közepén milyen megemlékezés szokott lenni?

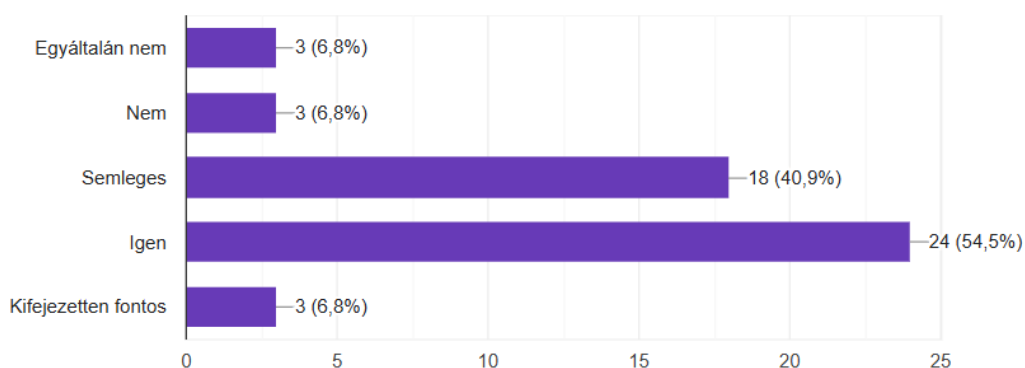
A beérkezett kérdőívek alapján ennél a kérdésnél oszlott meg leginkább a válaszadók véleménye: a 44 válasznak csupán fele, azaz 22 jelölte meg a Trianoni békére való megemlékezést, vagy a Nemzeti összetartozás napját válaszul. A fennmaradó 22 diák sajnos nem volt tisztában a helyszín fontosságával (a teljes képhez hozzátartozik, hogy az iskolában tanuló mongol nyelvű diákok erről az eseményről még nem tanultak).

5,

Fontosak-e számodra a szarvasi emlékhelyek, emlékművek?

 [Grafikon másolása](#)

44 válasz

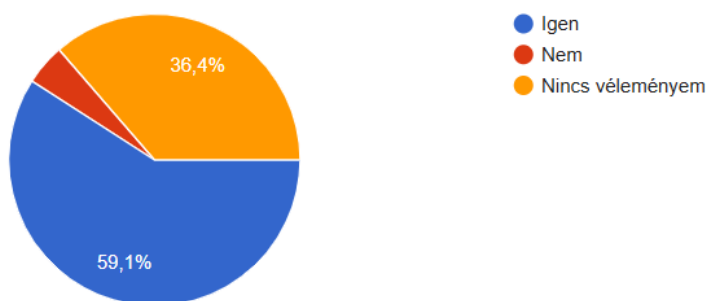
A válaszadók jelentős része fontosnak tartja városunkban az emlékhelyek, emlékművek jelenlétét, melyből következtethetünk arra, hogy ismernek ilyen jellegű helyszíneket. Figyelemreméltó, hogy a kitöltők közül többen is nemleges választ adtak, ennek oka az lehet, hogy a diákok korosztálya nem egységes, a fiatalabb tanulók kevésbé érzékenyek az ilyen témákra.

6,

Fontos-e megemlékezni Szarvas újraterelítéséről?

 Grafikon másolása

44 válasz

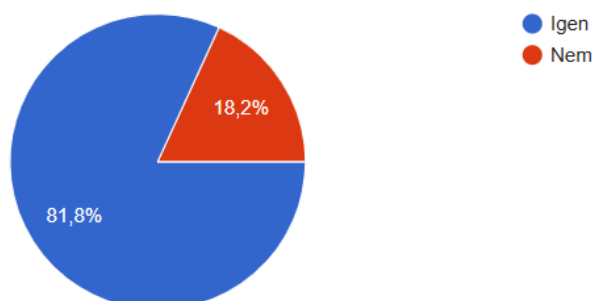
Ebben a kérdésben sem voltak egységesek a diákok. Ahogy az látható 50%-nál több tanuló úgy gondolja, fontos a dolgozatom egy korábbi fejezetében már bemutatott újraterelítés, viszont a kitöltők jelentős része nem rendelkezik véleménnyel ezzel kapcsolatban. Ennek oka ebből a kérdőívből nem derül ki, egy esetleges további kutatással lehetne ennek a végére járni.

7,

Tudod-e, hogy Tessedik Sámuelnek milyen szerepe volt Szarvas történelmében?

 Grafikon másolása

44 válasz

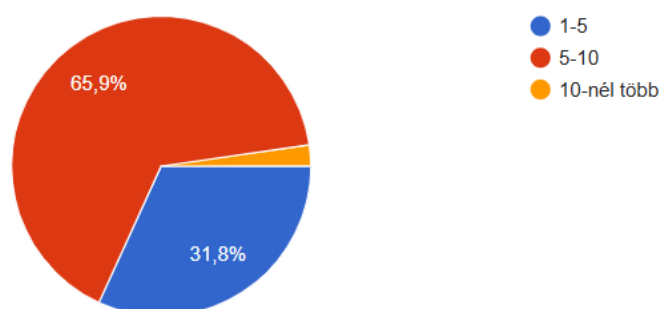
Szintén az előzőekben már tettem utalást Tessedik Sámuel személyre, aki Szarvas történelmében megkerülhetetlen karakter volt. Az ő nevét a válaszadók több mint 80% ismeri, ami betudható annak, hogy a szarvasi oktatási intézmények mindegyike kiemelten szokott foglalkozni Tessedik múltban betöltött szerepével. Feltételezhető, hogy azok a tanulók, akik nemmel válaszoltak, vidéki diákok, és még nem ismerik Tessedik tevékenységét.

8,

Megközelítőleg hány emlékhelyet ismersz Szarvason?

 Grafikon másolása

44 válasz

A megkérdezettek átlagosan 5-10 emlékhelyet ismernek Szarvas városában, elenyésző mennyiség ismer ennél többet. Sajnos elég sokan jelölték az 1-5 ismert emlékhelyet, amely azért is érdekes, mert a város bármelyik pontjáról indulva lehet találni olyan pontokat, melyek betöltik az emlékhely szerepét.

9, Családoddal szoktál-e a városban kirándulni, emlékhelyeket megtekinteni? Melyeket?

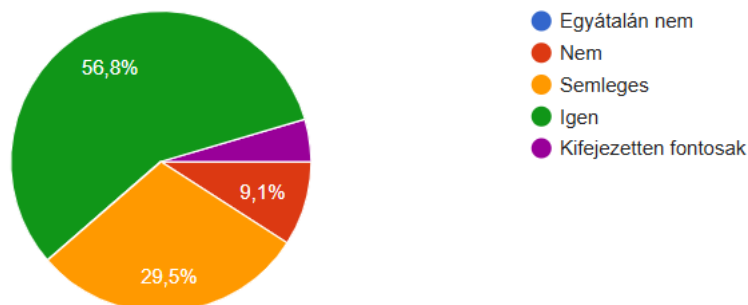
A megkérdezettek zöme szokott a családjával a városban kirándulni, emlékhelyeket felkeresni – válaszaikból az derül ki, hogy több, az előzőekben általam is bemutatott helyszín is szerepel felsorolásukban. A legtöbben a Tessedik Sámuel nevéhez köthető Ótemplomot, valamint a Tessedikről elnevezet múzeumot jelölték meg ilyen helyszíneként. Többen említették még a történelmi Magyarország közepét jelző emlékművet, illetve a Ruzicskay Emlékházat is.

10,

Fontosak számodra a nemzeti ünnepek?

44 válasz

 Grafikon másolása

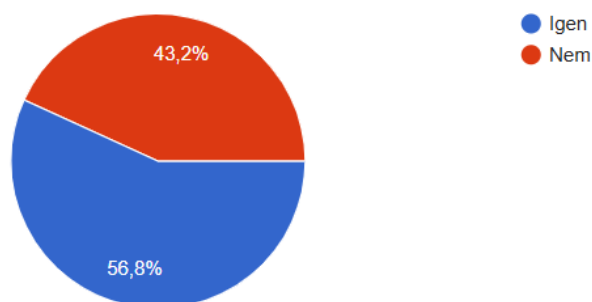
Ahogy az látható a diákok 61,3%-ának fontosak a nemzeti ünnepeink. Örömteli, hogy nemleges válasz nem született, a semleges válaszok aránya pedig nem tér el nagymértékben a társadalomban mutatkozó arányoktól.

11,

Végeznél-e kutatást egy-egy emlékhely, emlékmű jobb megismerése érdekében?

44 válasz

 Grafikon másolása

Az arányok (56,8% igen, 43,2% nem) azt mutatják, hogy a diákok igenis végeznének önálló kutató munkát ha erre lehetőségük nyílna. Véleményem szerint helytörténeti iskolai szakkörökkel, helytörténeti pályázatokkal illetve KGYTK-hoz hasonló, kutatómunkán alapuló versenyekkel lehetne a nemleges válaszok arányát csökkenteni.

VII. Kutatásom összegzése

Az előzőekben az általam végzet kérdőíves kutatás eredményeit láthattuk. A dolgozatom elején rögzített hipotéziseimre következőben reflektálnék:

- *A helyi fiatalok véleményem szerint nem ismerik a helyi emlékhelyeket.*

Hipotézisem első feltételezése a kitöltött kérdőívek alapján bizonyítást nyert ugyan is diáktársaim javarészt elenyésző mennyiségű emlékhelyet ismernek a kitöltések alapján. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy a teljes szarvasi diákság ebben a helyzetben lenne, a megkérdezettek viszont ezt a képet rajzolják elénk.

- *A helyi fiatalok a helyi történelemhez kapcsolódó eseményeket, személyeket nem ismerik.*

A második gondolatomat a kitöltők cáfolták, ugyanis a Szarvashoz köthető fontosabb eseményeket, személyeket a kérdőívek alapján ismerik. Erre példa a negyedik, hatodik és hetedik kérdésekre adott válaszok, melyekben a történelmi Magyarország közepére, illetve Tessedik Sámuel Szarvas történetében betöltött szerepére sok pozitív válasz érkezett. Mondhatni, öröndetes hogy a fiatalok többségükben ismerik a városhoz köthető eseményeket, személyeket.

- *A helyi fiatalok nem látogatják ezeket az emlékhelyeket, csak iskolai rendezvények keretein belül.*

Erre a hipotézisemre a válaszok meglehetően vegyes képet alkotnak. A kitöltők családjaikkal, barátaikkal szoktak kirándulni a városban, esetenként emlékhelyeket is bevonnak ennek körébe. Ennek ellenére több esetben is arra a következtetésre lehet jutni, hogy sokszor nem tudják a diákok, hogy mely emlékhely közelében tartózkodnak, miért fontos az. Ennek alapján megfogalmazható, hogy csak iskolai rendezvények keretein belül látogatnak a diákok emlékhelyeket.

A fentiekből megállapíthatom, hogy hipotéziseim részben cáfolva lettek, részben pedig alá lettek támasztva.

Összegzés

Dolgozatomban lakhelyem, Szarvas város történelmét alakító személyeket és eseményeket mutattam be. A múltban betöltött szerepükre a jelenben emlékhelyekkel, szobrokkal tudunk emlékezni. Ezek a helyszínek egyfajta „időfonálként” kötik össze a múltat a jelennel, lehetőséget adva arra, hogy a történelmi események ismeretével alakíthassuk a jövőt. Kutatási eredményeimet egy esetleges újabb munka keretein belül tudnám bővíteni, bevonva olyan Szarvas városhoz köthető személyek tevékenységét, akik más, közeli településeken (Békésszentandrás, Csabacsúd, Gyomaendrőd) alkottak maradandót.

Melléklet

6. kép A szarvasi Történelmi Emlékút kezdete, a székelykapu

7. kép Az 1000-1301 közötti történelmi időszak emlékműve

8. kép A magyarországi Anjou-kor emlékműve

9. kép Az 1396-1697 közötti időszak emlékoszlopa

10. kép A török 150 éves jelenlétének emlékműve

11. kép A Rákóczi-szabadságharc emlékműve

12. kép A Habsburg-korszak emlékoszlopa

13. kép A két világháború közötti Magyarország emlékoszlópa

14. kép A második világháború és a Holokauszt emlékhelye a Történelm Emlékúton

15. kép Az 1989-es rendszerváltás emlékműve

16. kép A történelmi Magyarország közepét jelző malom, mely egyben a Történelmi Emlékút végét is jelzi¹⁸

¹⁸ A dolgozatban szereplő képeket a szerző készítette.

Forrás- és irodalomjegyzék

Monográfiák, könyvek

Benka Gyula emlékkönyv: A szarvasi Evangélikus Főgimnázium volt tanára és igazgatója. 1838- 1923. Budapest Általános nyomda, 1928.

Internetes források

<https://csodalatosmagyarorszag.hu/latnivalok/muemlekek-szobrok/a-tortenelmi-magyarorszag-foldrajzi-kozeppontja-szarvas/>

<https://www.newjsag.hu/2021/12/28/201-eve-halt-meg-tessedik-samuel-jovore-szarvas-300/>

<https://www.otemplom.hu/bemutakozas.php>

<https://www.szarvas.hu/index.php/varosunk/varostortenet>

<https://www.szarvasnet.hu/varos/emleket/emlek.html>